

Literatuur: tijdschriften

Agulhon, Maurice. *Imagerie civique et décor urbain dans la France du XIXe siècle.* — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 33–56.

In de negentiende eeuw veranderde het gezicht van de Franse steden ingrijpend, onder andere wat betreft de straatversiering. De schrijver maakt aannemelijk, aan de hand van een aantal voorbeelden (het haantje van de toren, de gevel van het stadshuis, de fontein, het monument), dat de vormgeving hiervan voor een deel bepaald werd door de politieke overtuiging van de opdrachtgevers. Tegelijkertijd zien we dat het platteland zich in dit opzicht steeds meer gaat richten naar de stad.

Alvarez-Pereyre, Frank. *Règles du contage et stratégie de la parole.* — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 81–90.

De schrijver stelt dat het van belang is vast te leggen wanneer, waarover, door wie aan wie verteld wordt en licht dat toe met voorbeelden uit Roemenië.

Asselt, Gerda F. van. *De Hollandgängerei.* — Spiegel historiael 12 nr. 4 (1977) p. 226–235.

Over de trek van Duitse seizoenarbeiders in loondienst die in de 17e, 18e en 19e eeuw in Nederland werkten: de verschenen literatuur, de aanvang van de trek, de oorzaken van het ontstaan, herkomst en werkzaamheden van de Hollandgänger, hun aantal, hun geestelijke en kulturele invloed.

Baumeier, Stefan. *Zur Dokumentation in Freilichtmuseen.* — Beitr. z. Hausforschung 1 (1975) p. 175–182.

Een kritische waardering van de mogelijkheden kennis over het verleden over te dragen in een openluchtmuseum. Baumeier keert zich vooral tegen de gedachte dat het mogelijk zou zijn in een openluchtmuseum een getrouw beeld te geven van de werkelijkheid.

Baumer, Iso. *Erkenntnis in der Volkskunde. Die Bedeutung von Giambattista Vico für die Theorie- und Methodendiskussion.* — Österr. Zs. f. Volksk. 80 nr. 1 (1977) p. 3–23.

B. meent dat de denkbeelden van Vico, die hij beschouwt als een voorloper van Marx, voor de theorievorming in de volkskunde van veel betekenis zijn en tracht dat aan te tonen met een samenvatting van de denkbeelden die in het bijzonder voor de sociale wetenschappen en de geesteswetenschappen van direct belang zijn.

Becker, Jochen. *'t Is wijsheid, 't zijn deugden, naar welken ik haak. Over enkele voorbeelden van centsprenten.* — Jeugd en samenleving 6 nr. 10–11 (1976) p. 855–877; 21 ill.

Naar aanleiding van een tentoonstelling van centsprenten in Amsterdam worden kritische opmerkingen gemaakt over de keuze van het geëxposeerde materiaal en de benadering van de prenten in de catalogus. Volgens Becker had meer nadruk moeten worden gelegd op de didactische functie van de prenten, die daarin veel verwantschap vertonen met de emblematiek.

Belmont, Nicole. *Ethnologie et histoire dans l'oeuvre d'Arnold van Gennep.* — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 184–188.

Van Gennep zette zich af tegen de geschiedenis en legde in zijn werk de nadruk op regionale verschillen uit een behoefte de etnologie erkend te krijgen als zelfstandige discipline. Niettemin blijkt uit verschillende opstellen, dat hij wel degelijk oog had voor de verklaring van die verschillen, terwijl met name zijn opstel *La Tombe d'Alaric* een voorbeeld is van hoeveel betekenis de etnologie kan zijn voor een kritische schifting van historische feiten en mythen in overleveringen. Met een voorbeeld wordt aangegeven dat de geschiedenis van haar kant de etnologie gelijksoortige hulp kan bieden. De disciplines hebben elkaar nodig, waaraan de geografische verschillen als derde dimensie moeten worden toegevoegd.

Bertels, Kees. *Gezinsgeschiedenis.* — Jeugd en samenleving 6 nr. 10–11 (1976) p. 754–774; 16 ill., 1 schema.

Een korte beschouwing over de bijdragen van de demografische en sociale geschiedenis sinds ongeveer 1960 aan het onderzoek van het gezin, wordt gevolgd door een overzicht van de veranderingen in de leefwereld van de boeren, de aristocratie, de arbeiders en de burgerlijke middenklasse gedurende de laatste eeuwen. Bertels besteedt vooral aandacht aan de burgerlijke middenklasse waarvan levensstijl en moraal zich geleidelijk over de andere maatschappelijke klassen hebben verbreid.

Biervliet, L. van. *Bij een vijfhonderdste verjaring: Maria van Bourgondië als bruid gevierd in het prinselijk Begijnhof, Brugge 21 april 1477.* — Biekorf 77 nr. 1–2 (1977) p. 13–21.

Beschrijving van het ritueel bij het huwelijk per procuratie tussen Maria van Bourgondië en Maximiliaan van Oostenrijk (1477).

Biervliet, Lori van. *Een oudt liedeken op het beleg van Nieuwpoort 1489.* — Biekorf 76 nr. 7–8 (1975–1976) p. 193–206.

Een uitvoerige historische uitleg van het lied 'Sovereyn van Vlaenderen, Laet sincken uwen moet'. In dit lied, dat voorkomt in het *Antwerps Lb.*, worden enkele momenten uit het beleg en het ontzet van de stad beschreven.

Boer, Hans-Peter. *Läuten und sozialer Rang. Das Beispiel der Baumberger Steinhauer.* — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk.22 nr. 1-4 (1976) p. 114-123.

In het Baumbergse heuvelland was het (vaak zeer langdurige) klokkluiden bij een begrafenis een angstvallig bewaard standsprivilege, waartegen geen verboden hielpen.

Boer, Pim den. *Naar een geschiedenis van de dood. Mogelijkheden tot onderzoek naar de houding ten opzichte van de dode en de dood ten tijde van de Republiek.* — Ts. v. Gesch. 89 nr. 2 (1976) p. 161-201.

Den Boer geeft een overzicht van het onderzoek naar de houding ten opzichte van de dood, met name door de Fransen Ariès, Lebrun en Vovelle. De aanpak van Vovelle die grote hoeveelheden onderling vergelijkbare gegevens afkomstig uit testamenten als basis voor zijn beschouwingen gebruikte, lijkt hem het meest belovend. Den Boer toetst vervolgens een aantal bronnen op hun bruikbaarheid voor deze benadering: Nederlandse begraafboeken, financiële stukken van de kerk, begrafenisrekeningen, testamenten, devote literatuur, waarin de veranderingen in de houding ten opzichte van de dood en de dode hun neerslag hebben gevonden.

Boone, A. *Het sterrelied.* — Volkskunde 77 nr. 3/4 (1976) p. 161-202; muz.

Uitgaande van enkele 15e- en 16e-eeuwse Driekoningenliederen tracht Boone een historische ontwikkeling van het sterrelied te schetsen. Ondanks de overvloedige documentatie, ook van buitenlandse bronnen, is er in zijn betoog echter nauwelijks een bepaalde lijn te ontdekken. Als materiaalverzameling heeft het stuk enige waarde.

Boone, H. *Beknopte bijdrage tot de geschiedenis van het hakkebord in de Lage Landen.* — Volkskunde 77 nr. 3/4 (1976) p. 203-216; 12 ill. buiten tekst.

Anders dan in eerdere muziekinstrument-monografieën behandelt Boone zijn onderwerp, zoals de titel trouwens al zegt, zeer summier: geschiedenis en organologie, speeltechniek en muzikale mogelijkheden, een en ander op grond van iconografische en geschreven bronnen en enkele bewaard gebleven exemplaren.

Bourguet, Marie-Noëlle. *Race et folklore. L'image officielle de la France en 1800.* — Annales 31 nr. 4 (1976) p. 802-823.

De antwoorden op de enquête die in 1800 door de Franse overheid werd gehouden om te komen tot een *Statistique générale de la France*, een zo volledig mogelijke beschrijving van het land en zijn bewoners, zijn gekleurd door het ideologische en politieke uitgangspunt van de organisatoren: een uniform en homogeen Frankrijk waarin afwijkende culturen niet geduld konden worden. Lichamelijke en geestelijke verschillen tussen de regionale bevolkingsgroepen worden in stereotiepen gekarakteriseerd en toegeschreven aan geografische, klimatologische en raciale factoren. Hoewel gericht op liquidatie van deze 'afwijkende' culturen verschaft de enquête ook volkskundig materiaal, dat door de enquêteurs curiositeitshalve werd opgetekend als een echo van een vroegere ontwikkelingsfase van het Franse volk.

Braekman, W.L. *Een Middelnederlands en enkele Latijnse magische gebruiken en zegeningen.* — Volkskunde 78 nr. 1 (1977) p. 1-9.

Teksten van bezweringsformules (liefdesbezwering, bezweringen tegen oogzielten en een wormzegen) uit een handschrift uit de 15e eeuw, dat berust in de Wissenschaftliche Bibliothek te Erfurt. Dit artikel is een aanvulling op een eerdere publicatie in *Miscellanea prof. dr. K.C. Peeters*.

Bringemeier, Martha. *Blumen im Beerdigungsbrauchtum. Von der Angleichung des Dorfes an die Stadt.* — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk. 22 nr. 1–4 (1976) p. 86–90.

Het platteland neemt de gebruiken van de stad uit praktische overwegingen over, en niet omdat men de stedelijke leefwijze hoger waardeert. Als voorbeeld dient onder andere de bloemenkrans bij begrafeningen, die niet zoals vroeger zelf gemaakt wordt, maar, net als in de stad, bij de bloemist besteld wordt, zelfs al heeft men een eigen tuin vol met bloeiende bloemen. In plaats van aarde strooit men tegenwoordig ook vaak losse bloemen op de kist; tot voor kort namen vrouwen die bloemen nog uit de eigen tuin mee, maar tegenwoordig levert de bloemist ze steeds vaker in een mand bij het graf af. Voorwaarde voor dergelijke veranderingen is dat de oorspronkelijke betekenis van het gebruik niet meer gekend wordt.

Cox, H.L. *Prozessionsbrauchtum des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit im Spiegel obrigkeitlicher Verordnungen in Kurköln und den vereinigten Herzogtümern.* — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk. 22 nr. 1–4 (1976) p. 51–85.

Uit verordeningen van kerkelijke en wereldlijke overheden, overgeleverde preken, dagboeken, brieven van kerkordes en dergelijke bronnen blijkt, dat de regionaal verschillende vormgeving van processiegebruiken sinds de Reformatie en het Concilie van Trente voortdurend ter discussie stond. Enkele processiegebruiken uit het Rijnland, die voortdurend nieuwe ontwikkelingen en excessen te zien gaven, komen in dit artikel ter sprake; af en toe wordt er gewezen op overeenkomsten en verschillen met de Nederlandse en Belgische situatie. Pogingen tot afschaffing van processies of van onderdelen ervan, die zowel van katholieke als van protestantse zijde zijn uitgegaan, mislukten vaak, omdat de bevolking een catastrofe (missoogst b.v.) in direct verband met een niet gehouden processie bracht. In het Rijnland hebben de verordeningen van het Concilie van Trente duurzamer gewerkt dan b.v. in het naburige Vlaanderen, wat o.m. blijkt uit het veel sterkere accent dat men daar legde op de uitbeelding van processiescènes.

Crépeau, Pierre. *La définition du proverbe.* — Fabula 16 nr. 3/4 (1975) p. 285–304; 2 tab.

Crépeau keert zich tegen de intuïtieve wijze waarop men bij het spreekwoordenonderzoek het spreekwoord definieert. Hij probeert een nieuwe, universeel hanteerbare definitie op te stellen op grond van de structuur, de metaforische vorm en de normatieve functie van het spreekwoord: 'le proverbe est une sentence normative de structure analogique'.

David, J. *Veldwerk naar de oudere technieken. Wenken voor de heemkundige.* — Ons Heem 30 nr. 6 (1976) p. 196–206.

Richtlijnen voor amateur-onderzoekers van gereedschap. David behandelt de manier waarop de gegevens verzameld worden en geeft praktische wenken m.b.t. het afnemen van interviews, het opstellen van een vragenlijst, de verwerking van de verkregen informatie, het verzamelen, reinigen en conserveren van de voorwerpen.

Davidson, H.R. Ellis. *Folklore and myth.* – Folklore 87 nr. 2 (1976) p. 131–145.

Een overzicht van de belangrijkste theorieën over de mythe (en de rite) en de critiek daarop in het bijzonder in de kringen van de Folklore Society, waarna aan de hand van recente literatuur (Fontenrose, Burne, Newall, Evans en Thompson) voorbeelden gegeven worden van de wijze waarop door volkskundigen mythen (en riten) nu benaderd worden. D. onderscheidt daarbij als mogelijkheden het variantenonderzoek van één mythe; het onderzoek naar de sagevorming rond een bekende gebeurtenis (bv. Guy Fawkes); en de studie van steeds terugkerende symbolen (zoals bv. het ei, de haas).

Dégh, Linda. *The study of ethnicity in modern European ethnology.* – Journal of the Folklore Institute 12 nr. 2–3 (1975) p. 113–129.

Kort overzicht van de band die bestaat tussen nationalisme en volkskunde, van de belangstelling in Noord-Amerika, Europa, de Sovjet-Unie en onder de Nazi's voor de bestudering van etnische groepen en minderheden, en van de perspectieven voor deze richting in Europa na de Tweede Wereldoorlog.

Delitala, Enrica. *Etnocartografia in Europa rassegna degli Atlanti nazionali.* – Bollettino del repertorio e dell' Atlante demologico Sardo 7(1976) p. 5–69.

Stand van zaken met betrekking tot de geografische volkskunde in Europa, op grond van een in 1975 en 1976 gehouden enquête.

Delsink, J.W.M. *Een eeuw klompenmaken in Borculo.* – Archief. Orgaan van Oudheidkundige Vereniging 'De Graafschap', Meester Hendrik Willem Heuvel Stichting, G.A. van der Lugt Stichting 1976, p. 34–42.

Overzicht van de geschiedenis van het familiebedrijf van Delsink in Borculo, waarin aandacht geschonken wordt aan het materiaal voor de klompenfabricage; de verwerving daarvan; het vervoer van het hout naar Borculo en van het eindproduct naar de klanten; fabricagemethoden; klompentypen en versieringen op klompen.

Dresen-Coenders, Lène. *Over vrouw en gezin: niet veel wijzer. Gemiste educatieve kansen bij de prentententoonstelling 'Dames gaan voor' in het museum Boymans-van Beuningen en bij de tentoonstelling 'Centsprenten' in het Rijksmuseum.* – Jeugd en samenleving 6 nr. 10–11 (1976) p. 826–854; 22 ill.

De educatieve waarde van de vaste en incidentele tentoonstellingen in onze musea kan aanzienlijk verhoogd worden wanneer men de geëxposeerde voorwerpen meer selekteert en analyseert als uitingen van sociale en kulturele processen. Verdere aanbevelingen: meer interdisciplinaire samenwerking, ontsluiting van sluimerende kollekties in de musea en verbetering van het edukatief museumbeleid.

Eichmann, Raymond. *The question of variants and the fabliaux.* – Fabula 17 nr. 1/2 (1976) p. 40–44.

Eichmann geeft een kritisch overzicht van de verschillende theorieën die een verklaring trachten te geven voor de wijze waarop varianten van epische en grappige verhalen (fabliau's) tot stand zijn gekomen. Hij meent dat rekening moet worden gehouden met alle aangevoerde mogelijkheden, dat wil zeggen met veranderingen aangebracht door de copist, de auteur, de verteller en de stenograaf.

Fokkelman, B.H.A. *De Sint-Janstros, een stuk religieuze folklore. III.* — Brabants Heem 28 nr. 4 (1976) p. 157–162.

Naar aanleiding van enkele mededelingen over het gebruik van de aardappel in de St. Janstros wordt de geschiedenis van de aardappel in vogelvlucht beschreven.

Frahm, Eckart. *Folkslieder: die Kehrseite der Qualität der Quantität. Anmerkungen zur kulturellen Verschönerung unserer Alltags-Krisen.* — Tübinger Korrespondenzblatt 16 (Dez. 1976) p. 11–20.

Het adagium 'Bösewichter haben keine Lieder' wordt volgens Frahm door de recente geschiedenis en door de aktualiteit afdoende weerlegd. Hij verstaat onder een volkslied alleen dat lied, dat in directe verbinding staat met de aktualiteit en gezongen wordt door de betrokkenen zelf. Daar dit doorgaans niet gebeurt, ligt tussen het zingen en de omringende werkelijkheid vrijwel overal een diepe kloof. Ook het volkslied behoort tot de instrumenten waarmee machthebbers zichzelf in het zadel houden en de crisis pogen te bezweren. Dat geldt ook voor liederen die zich juist tegen de machthebbers zelf richten. Frahm schrijft vanuit een duidelijk marxistische achtergrond. Hij simplificeert echter de maatschappelijke verschijnselen. Zijn stijl daarentegen is gecompliceerd en overdadig. — R.N.B.

Gaál, Károly. *Die soziale Lage und das Lied.* — Jb. des österr. Volksliedwerkes 24 (1975) p. 70–86.

Onderzoek naar traditionele liederen die voorkomen bij een Hongaarse minderheid in Burgenland, Oostenrijk. Dertien liederen worden geanalyseerd op hun sociale verschillen zowel wat betreft de inhoud als wat betreft de zanger(s) en de situatie waarbinnen elk lied gezongen wordt. Het blijkt dat veel liederen gekend worden in alle sociale lagen, maar dat ieder lied slechts binnen één bepaalde groep wordt gezongen.

Grambo, Ronald. *Traces of Shamanism in Norwegian folktales and popular Legends. Religious beliefs transmuted into narrative motifs.* — Fabula 16 nr. 1/2 (1975) p. 20–46.

In een aantal Noorse volksverhalen worden motieven aangetroffen, die Grambo interpreteert als resten uit het sjamanisme.

Guesquin, Marie-France. *Le masque dans la tradition européenne.* — Ethnologie française 6 nr. 1 (1976) p. 95–102.

In deze uitvoeriger versie van de Franse bijdrage aan de catalogus van de tentoonstelling *Le masque dans la tradition européenne* (Binche, 13 juni–6 oktober 1975) wordt ingegaan op een aantal aspecten van het carnaval in Frankrijk: tijdstip en duur van de viering, functie, vermommingen, ketelmuziek enz.

Gijsbertsen-Vogel, H. en H. Gijsbertsen. *De streekdracht van de Zuid-Veluwe.* — Med. van de vereniging Oud-Bennekom nr. 28 (1977) p. 3–7.

Een karakteristiek van de verschillen tussen de Zuid- en Noordveluwse klederdracht en een economische verklaring daarvoor.

Habenicht, Gottfried. *Erscheinungsformen des Kehrreims im ostdeutschen Volkslied.* — Jb. f. ostdeutsche Volksk. 18 (1975) p. 212–226; muz.

Habenicht beschrijft en analyseert een tweetal fasen in de ontwikkeling van het refrein, één waarin het vrijwel een geheel vormt met de strofe en daarin nog nauwelijks als afzonderlijk vormelement te onderscheiden is, één waarin het zich van de strofe begint los te maken. Literaire aspecten spelen daarbij een even belangrijke rol als muzikale en Habenicht benadrukt dan ook dat een zinvolle analyse slechts kan plaatsvinden wanneer een lied als ondeelbare eenheid van tekst en melodie wordt beschouwd.

Herwaarden, J. van. *Jubels en maskeraden aan de Utrechtse Universiteit.* — Jb. Oud-Utrecht (1976) p. 136–181; 9 ill., 2 bijlagen.

De plechtigheden en festiviteiten ter gelegenheid van de herdenkingsfeesten die steeds uitgebreider worden.

Vanaf 1736 zijn de studenten actief bij de organisatie betrokken, na 1800 bepalen zij in grote mate de sfeer van de gebeurtenissen. Dit is met name het gevolg van de organisatie van de studenten in corpora.

In de 19e eeuw hebben de maskerades een historisch thema, in tegenstelling tot de maskerades in de 18e eeuw, toen ze een parodiërend karakter hadden. Na de Eerste Wereldoorlog wordt de maskerade vervangen door een spel en een optocht als gevolg van de bezwaren tegen de vaak kostbare maskerades. Beschrijving van de promotieplechtigheid in de loop der tijden.

Huybens, G. *Paul Collaer.* — Volkskunde 77 nr. 3/4 (1976) p. 151–160; 1 foto.

Deze aflevering van het tijdschrift Volkskunde is een huldeschrift t.g.v. de 85ste verjaardag van Paul Collaer van wie dit artikel een bio-bibliografie geeft. Andere bijdragen zijn o.a. van A. Boone, H. Boone, J. De Vuyst, G. Huybens en S. Top (zie elders in dit nummer).

Huybens, G. *Volksmuziekinstrumenten in Vlaanderen.* — Volkskunde 77 nr. 3/4 (1976) p. 217–245; 9 p. ill.

Kleine encyclopedie van muziekinstrumenten, geordend volgens de klassieke indeling: idiofonen, aerofonen, membranofonen en chordofonen, en binnen elke rubriek alfabetisch. Van ieder instrument worden de verschillende streeknamen gegeven, verder een beknopte beschrijving, literatuurverwijzingen (w.o. een achttal woordenboeken) en een afbeelding. Aan het eind een register op alle gebruikte namen.

Joensen, J. Pauli. *'Lemperen eller 'Manden ombord'.* — Arv 31 (1975) p. 74–108.

De schrijver heeft in 1971 een enquête gehouden waarvan hij de resultaten hier weergeeft. Aan boord van de vissersschepen van de Faroer voelde men de aanwezigheid van iets dat in vele gevallen overeenkomsten vertoonde met de klabaüterman van Gerndt en Buss. Gerndt beweert echter dat in de Anglo-Saksische regionen de klabaüterman onbekend is en Buss geeft geen materiaal voor de eilanden in de Atlantische oceaan. Het geloof in de klabaüterman gaat echter niet verder terug dan tot het in gebruik komen van zeilschepen na 1872. Uit de vroegere periode toen er

nog geroeid werd, zijn wel andere volksopvattingen bekend over bovennatuurlijke wezens die de visser geluk of ongeluk brachten, maar die bevinden zich niet aan boord.

Klymasz, Robert B. *Folklore politics in the Soviet Ukraine: perspectives on some recent trends and developments.* — Journal of the Folklore Institute 12 nr. 2–3 (1975) p. 177–188.

Over de verstrengeling van volkskunde en politiek in de Oekraïne, o.a. gezien in het licht van de daar aanwezige gevoeligheden ten aanzien van de Sovjet-eenheidsstaat.

Knippenberg, W. H. Th. *Het gildezilver in de kleine Meijerij. 8. Het Gilde van St. Katharina en St. Barbara te Helvoirt.* — De Kleine Meijerij 27 (1976) nr. 4, p. 78–85.

Inventarisatie van koningsschilden van het gilde van St. Katharina en St. Barbara te Helvoirt.

Kósa, László. *Thirty years of ethnographic research among the national minority groups living in Hungary (1945–1974).* — Acta ethnographica 24 nr. 3–4 (1975) p. 231–246.

De ontwikkeling in het onderzoek onder nationale minderheden, met nadruk op de periode na 1945.

Kretzenbacher, Leopold. *'Lebenspendender Quell', Blindenheilung und Prophetie der Kaiserwürde. Zum heutigen 'Legendenerzählen' der Neugriechen, der Südslawen und der Rumänen zwischen Bildgegenwart und Volksbuch.* — Fabula 16 nr. 3/4 (1975) p. 209–226; 3 ill.

De algemene bekendheid met de legende van de levengevende bron in Zuidoost-Europa is volgens Kretzenbacher niet voldoende verklaard uit de kracht van de mondelinge overlevering. De opmerkelijk goed gestructureerde verhaalvormen, die men in dit gebied alom aantreft, acht hij vooral ook het gevolg van de vele religieuze afbeeldingen (fresco's, ikonen, moderne gedrukte kleurenprenten) en de grote verscheidenheid aan eenvoudige volksboekjes waarmee de kerk de mensen in ongeveer 15 bladzijden tekst sinds de 19e eeuw in godsdienstige zaken onderricht.

Löffler, Peter. *Volksreligiöses Brauchtum der Gegenwart — Schwund und Innovation. Dargestellt am Beispiel der Stadt Lünen.* — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk.22 nr. 1–4 (1976) p. 98–113.

Berichten over de processie op Sacramentsdag, het branden van het paasvuur en het sterzingen op Driekoningen zijn in plaatselijke kranten van Lünen (omgeving van Dortmund) uit de jaren '60 opgespoord en per jaar vergeleken. In deze periode blijken zich veel veranderingen en vernieuwingen in de vormgeving van de drie gebruiken te hebben voorgedaan. Löffler verklaart die uit het uiteenvallen van gemeenschappen (b.v. door stadssanering) en uit de losser wordende band met de kerk, waardoor gebruiken verdwijnen of vatbaar worden voor plotselinge innovaties.

Lorenzen, Jørgen. *Danmarks gamle Folkeviser 1853-1976.* – Danske Studier 1977, p. 5-18.

Terugblik op de 123-jarige geschiedenis van het grote corpus van Deense balladen, ter gelegenheid van de verschijning van het twaalfde en laatste deel.

Megas, G.A. *Die Legende von den zwei Erzsündern in der Griechische Volksüberlieferung.* – Fabula 16 nr. 1/2 (1975) p. 113-120.

Andrejev heeft in 1924 in *Die Legende von den zwei Erzsündern* het vermoeden uitgesproken dat deze legende uit Voor-Azië afkomstig is, en wel op basis van de vorm van de tweede misdaad. Megas echter, die ook Grieks materiaal bestudeerd heeft, verklaart dat niet de vorm van de tweede misdaad (die is per land zeer verschillend) maar de boetedoening het centrale thema is. Het verhaal is volgens hem afkomstig uit Byzantium en gemaakt met de bedoeling het belang van de boetedoening in het Christendom te accentueren.

Meulemans, A. *Het struifspel te Leuven.* – Volkskunde 78 nr. 1 (1977) p. 10-32.

Een uitvoerige beschouwing van het struifspel, dat in zijn oorspronkelijke vorm ook in Nederland voorkwam (meetschieten, heulen e.a.). Het spel beleefde in een geperfectioneerdere vorm zijn hoogtepunt in het midden van de 19e eeuw. De schrijver gaat ook in op de spelregels, prijsschietingen, de oorsprong van het spel en de struiversbonden.

Meulemans, A. *Steekspelen te Leuven.* – Eigen schoon en De Brabander 59 nr. 10-11-12 (1976) p. 397-404.

Grepen uit de stadsrekeningen met wat informatie over de kosten, de inrichting van het strijdpark van steekspelen in de periode 1424-1517.

Molen, J.R. ter, en C.R. Schoute. *Hensbeker en bodebus van het Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard.* – Antiek 11 nr. 8 (1977) p. 649-665; 11 ill.

Beschrijving, geschiedenis, gebruik en afbeeldingen van de hensbeker van het Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard. Nieuwe bestuursleden moesten bij hun installatie deze met wijn gevulde beker, waarvan de inhoud vaak meer dan een liter was, helemaal leegdrinken, waarna ze enkele bij deze gelegenheid passende dichtregels in een 'hensboek' moesten schrijven. Als bijlage wordt een chronologische lijst van zilveren hensbekers uit Noord- en Zuid-Holland gegeven met de voorname literatuur. In het artikel wordt ook in het kort enige aandacht besteed aan de bodebus van dit Hoogheemraadschap; dit was oorspronkelijk de bus waarin brievenbezorgers documenten opborgen; later werd het alleen een herkennings-teken.

Moskovszky, Éva. *Die 'Geberinnen'. Zur Frage einer symbolischen Kultsprache in indoeuropäischen Agrarriten.* – Acta Ethnographica 25 (1976) nr. 1-2, p. 176-179.

M. meent dat de historische sagen over door adellijke dames geschonken land een herinnering zijn aan vruchtbaarheidsriten, bijv. het ritueel ploegen, waarin de vrouw een belangrijke rol speelde, zoals blijkt uit de verschillende riten en mythen die uit de Indo-europese cultuur bekend zijn.

Müller, Helmut. *Die Anfänge des Gebrauchs von Steingut und Porzellan in der Stadt Münster*. — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk.22 nr. 1-4 (1976) p. 233-238.

Onderzoek van huishoudelijk afval uit twee bouwputten in het stedelijk gebied van Munster toont aan, dat de stedeling en de landadel uit de directe omgeving van Munster aan het eind van de 19e eeuw nog voornamelijk traditioneel steengoed en aardewerk gebruikten. Pas omstreeks 1900 begint het gebruik van (meestal vrij goedkoop) porselein en steengoed vrij algemeen te worden.

Het Nieuwe Damspel. 1975 en 1976.

Een aantal artikelen is gewijd aan de oorsprong van het Poolse damspel dat gespeeld wordt op 100 velden. Het bekende oorsprongsverhaal van Manoury in zijn *Le jeu de dames à la polonoise* (1787) dat dit spel rond 1725 in Parijs door een Pool zou zijn geïntroduceerd, wordt als verzinsel ontmaskerd (1975, nr. 5, p. 88-92). Men tracht vervolgens aannemelijk te maken dat het 100-veldige dambord in Holland ontstaan is (1975, nr. 6, p. 112-113; 1976, nr. 1, p. 8-9). Een dergelijk dambord in het Westfries Museum met het jaartal 1696 schijnt dit te bevestigen (1976, nr. 2, p. 28-30; 1976, nr. 3, p. 49-52). Tenslotte ontdekt G. Bakker dat G. Bakker Wzn in het bondsblad *Het Damspel* van 1928-1931 al op het voorkomen van het grote, 100-veldige dambord in notariële protocollen uit de 17e eeuw heeft gewezen (1976, nr. 5, p. 89-91).

Nisselrooij, J. van. *De Drielse mandenmakerij en zijn producten*. — Tussen de Voorn en Loevestein 12 (1976) p. 132-136; 4 ill.

De soorten manden die in Kerkdriel gemaakt werden.

Oinas, Felix J. *The political uses and themes of folklore in the Soviet Union*. — Journal of the Folklore Institute 12 nr. 2-3 (1975) p. 157-175.

De volkskunde, waarvoor in de Sovjet-Unie na de Oktoberrevolutie weinig waardering bestond, werd vervolgens door partij en overheid omgesmeed tot een bruikbaar instrument voor de sociale en politieke opvoeding van de massa.

Overmaat, B. *Een drinklied in het Rijksarchief*. — De nieuwe taalgids 70 nr. 1 (1977) p. 34-41; 1 facs.

Een archiefblad uit het eerste kwart van de 15e eeuw, berustend in het Alg. Rijksarchief, bevat een door Dirc Potters broer Pieter opgetekend Duits drinklied. Overmaat analyseert vluchtig de Duitse invloed in Potters Haagse omgeving en concludeert 'dat de bestudering van bepaalde middelnederlandse liedboeken onmogelijk kan voorbijgaan aan de vraag, in hoeverre onze 'dichters' direkt of indirekt onder invloed hebben gestaan van Hoogduitse en Nederduitse zangers.' Aan het bijzondere belang van de in het handschrift bijgevoegde muzieknotatie wordt in een afzonderlijk artikel aandacht besteed door E. Stam (zie hierna).

Ozouf, Mona. *Du mai de liberté à l'arbre de la liberté: symbolisme révolutionnaire et tradition paysanne*. — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 9-32.

Aan de hand van o.a. processen-verbaal van boerenopstanden in 1790 in Zuidwest-Frankrijk, waarbij het planten van een meiboom een wezenlijk onderdeel van

de gebeurtenis was, tracht M.O. het verband aan te tonen tussen de vrijheidsboom van de Franse Revolutie en de traditionele meiboom. Ze komt tot de conclusie, na uitvoerige karakteristieken van beide bomen en een poging om verband te leggen tussen meibomen van 1790 en de meiboom zoals men die kent uit de 19e en 20e eeuw, dat de vrijheidsboom, ondanks de van bovenaf opgelegde veranderingen in overeenstemming met de ideeën van de Revolutie, een sterke gelijkenis vertoont met de traditionele meiboom. Het artikel is een nauwelijks gewijzigde lezing van een hoofdstuk uit haar boek *La fête révolutionnaire*, dat elders in dit nummer wordt aangekondigd.

Pocius, Gerald L. *Frank Williams, Newfoundland joke-teller. Part 1: Previous joke studies and Frank's cognition of development as joke-teller.* — *Lore and language* 2 nr. 6 (1977) p. 16–29.

In tegenstelling tot wat tot dusver gedaan werd in het volksverhaalonderzoek, nl. het bestuderen van materiaal uit het verleden, richt Pocius zijn aandacht op de mop zoals die nu verteld wordt. Hij geeft een beknopt overzicht van de belangstelling die er tot nu toe van volkskundige, psychologische en sociologische zijde voor de mop getoond is en hij komt tot de conclusie dat al deze aspecten in een volwaardig onderzoek betrokken moeten worden. Vervolgens brengt hij verslag uit van een eigen onderzoek waarin een visser uit Newfoundland vertelt hoe hij begonnen is met moppen vertellen, onder welke omstandigheden een mop verteld kan worden en hoe hij zich die herinnert.

Quaedvlieg, G.M.I. *Maastrichtse muzieksociëteiten in de 19e eeuw.* — *De Maasgouw* 95 nr. 5 (1976) kol. 77–86.

Voornamelijk op basis van persberichten samengesteld overzicht van de organisaties die verantwoordelijk waren voor de openbare muziekuitvoeringen en het muziekonderwijs. Van elke organisatie worden oprichting (steeds uit particulier initiatief), doelstelling, eventuele bloei en opheffing kort behandeld.

Reaver, J. Russell. *A comparative study of folktale structure and musical form.* — *Fabula* 16 nr. 1/2 (1975), p. 47–56.

De auteur wijst op de overeenkomsten in structuur tussen volksverhalen en muziekwerken uit de 18e en 19e eeuw. In beide genres onderscheidt hij één-, twee- en driedelige vormen, de sonatevorm en de cyclische vorm. Deze overeenkomsten zijn niet het resultaat van onderlinge beïnvloeding maar van het creatieve vermogen van de fantasie.

Reinarez, Claudine et Josselyne Chamarat. *Boutiques parisiennes à décor.* — *Ethnologie française* 6 nr. 2 (1976) p. 163–180; 35 ill.

Over het ontstaan en verdwijnen van de versieringen op de gevels van Parijse levensmiddelenwinkels, de werkwijze van de decoratie-ateliers en de motieven die gebruikt worden.

Roeck, A. *De sociale dimensie in het Oostkempense volksverhaal.* — Taxandria 48 (1976) (Liber amicorum Raymond Peeters) p. 293–306.

Een aantal gegevens (over huisvesting, voeding, kleding enz.) voorkomend in ca. 1500 Oostkempense sagen en sagenvarianten die informatie geven over het leven in de tijd tussen 1880 en 1930.

Rumpf, M. *Wie war zu Cölln es doch vordem mit Heinzelmännchen so bequem.* — Fabula 17 Heft 1/2 (1976) p. 45–74.

Marianne Rumpf legt verband tussen de verhalen over Heinzelmännchen (die net als de kabouters 's nachts de mensen helpen) en het geloof in de kracht van de alruin, die ook Heinzelmännchen genoemd wordt. De benaming Heinzelmännchen komt uit de sfeer van de mijnbouw en is betrekkelijk recent. De consequentie van een en ander is, naar haar mening, dat de theorie dat Heinzelmännchen geesten van voorouders of vegetatiegeesten zijn, onhoudbaar is.

Sauermann, Dietmar. *Hauptfeste in Westfalen.* — Rhein.-westf.Zs.f.Volksk. 22 nr. 1–4 (1976) p. 152–180.

De Volkskundliche Kommission für Westfalen heeft in 1974–1975 een onderzoek ingesteld naar hedendaagse, regelmatig terugkerende, plaatselijke feesten, waaraan het merendeel van de bevolking deelneemt. Er kwam ongeveer 30–35% van de uitgezonden vragenlijsten terug. De resultaten, die in dit artikel per vraag getabelliseerd en van een korte toelichting voorzien zijn, betreffen o.a.: de aard van het belangrijkste feest in 1974 en dat in vergelijking met de jaren '20 (schuttersfeest, kermis b.v.), de samenstelling van het hoofdfest (dans, optocht, wedstrijd enz.), het doel (volgens de meeste inzenders het kweken van saamhorigheidsgevoel), welke verenigingen en welke personen de feesten organiseren, de betekenis ervan voor zowel organisatoren als de gemeenschap en de verschillende leeftijdsgroepen. Een verklaring voor de populariteit van het schuttersfeest, dat veruit het belangrijkste feest is, moet misschien gezocht worden in het feit dat de activiteiten ervan (wedstrijd, dans, optocht en godsdienstplechtigheid) erop gericht zijn de verbondenheid van de plaatselijke bewoners naar buiten toe tot uitdrukking te brengen. Aan het eind van het artikel wordt kort ingegaan op de regionale verschillen en de nieuwste ontwikkelingen in de feesten. Bijzonder is daarbij dat men het commerciële element, waarvan men het belang altijd naar de achtergrond schoof, nu steeds vaker openlijk uitsprekt. Bij de plaatselijke feesten waarvan de opbrengsten ten goede komen aan een sociaal doel, speelt het saamhorigheidsgevoel van de bewoners weer een sterkere rol.

Schenck, Mary Jane. *The morphology of the fabliau.* — Fabula 17 nr. 1/2 (1976) p. 26–39.

Op grond van een analyse van de verhaalstructuur van 66 fabliaus komt de schrijfster tot de slotsom dat de fabliau, in tegenstelling tot wat bijvoorbeeld Jean Rychner meent, wel degelijk een eigen karakter heeft binnen de groep grappige vertelsels. Verdere pogingen om een bevredigende definitie van het genre te geven (Bédier, Nykrog) zijn mislukt, omdat van onjuiste criteria werd uitgegaan. Haar eigen aanpak steunt op de benadering van V. Propp.

Schmitt, Jean-Claude. *'Religion populaire' et culture folklorique.* — Annales 31 (1976) p. 941–953.

Een kritische reactie op de heruitgave van een aantal artikelen van Étienne Delaruelle. Delaruelle had een nieuwe en vernieuwende visie op de geschiedenis van de middeleeuwse Kerk. Hij beperkte zich niet tot de geestelijkheid en de kerkelijke instellingen, maar was vooral geïnteresseerd in het religieuze leven van de massa's. Hij hanteerde daarbij echter een begrip 'volk' dat hij niet scherp omschreef en waarin zijn eigen vooroordelen — die volgens Schmitt cultureel bepaald zijn — meespeelden. Zo noemde hij het 'volk' naïef, primitief, bijgelovig, gemakkelijk te emotioneren, praelogisch, kortom kinderlijk en daarom de leiding behoevend van volwassenen, de geestelijken. Schmitt pleit ervoor het woord 'volk' te vermijden en steeds de sociale groepen en de mechanismen van cultuuroverdracht te specificeren.

Volkscultuur en volksgeloof moet men niet zien als iets negatiefs, als het ontbreken van iets, maar als een eenheid met een eigen coherentie, die op druk van buitenaf, op het streven van de geestelijkheid naar kerstening 'in de diepte', reageerde: christelijke elementen invoegde of afwees, in passief of actief verzet.

Daartegenover stond een Kerk die niet alleen een spiritueel doel nastreefde, maar ook zelf, als grootgrondbezitter, deelnam aan het maatschappelijk proces en bovendien de ideologie leverde die diende ter legitimering van de bestaande orde, deze ideologie naar onderen toe probeerde te verbreiden, soms elementen uit de volkscultuur absorbeerde en soms poogde deze uit te bannen (de magie met name).

Delaruelle zag een in de loop van de middeleeuwen steeds meer van christendom doortrokken maatschappij, Schmitt richt, in het voetspoor van Graus en Le Goff, het zoeklicht op het conflict tussen twee culturen. Het verloop van dat conflict moet z.i. nog verder onderzocht worden.

Schwab, Heinrich W. *Musikkultur und Privilegssystem.* — Kieler Bl. z. Volksk. 8 (1976) p. 21–39.

De muziekbeoefening in Schleswig-Holstein in de 18e en 19e eeuw vond plaats binnen een protectiestelsel dat het voor de niet-ingezetenen onmogelijk maakte, in een dorp, stad of streek op te treden zonder privilege of vergunning. Met talrijke voorbeelden maakt Schwab duidelijk dat op de toekenning en naleving daarvan zeer streng werd toegezien. Tot ca. 1865 was het muzikleven in Schleswig-Holstein geheel gemonopoliseerd, met alle (vermoedelijk vooral negatieve) gevolgen van dien. De muziekgeschiedschrijving moet met dergelijke verhoudingen en structuren ernstig rekening houden.

Segalen Martine. *Le mariage, l'amour et les femmes dans les proverbes français.* — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 119–162; 6 nr. 1 (1976) p. 33–88.

M.S. heeft een hoeveelheid spreekwoorden geselecteerd uit reeds bestaande verzamelingen, voor zover ze duidelijk afkomstig zijn uit één bepaald gebied en niet tot de algemene Franse cultuur behoren. Hiermee illustreert zij het idee dat men uit spreekwoorden aanvullende gegevens kan halen voor de studie van zeden en gewoonten. In spreekwoorden spiegelen zich normen af, in dit geval betrekking hebbend op liefde en huwelijk op het Franse platteland van de 19e eeuw.

Sirovátka, Oldřich. *Aufbau, Elemente und Formen der Volkssage.* — Acta Ethnographica 25 (1976) nr. 1–2, p. 173–176.

S. pleit voor een onderzoek naar de structuur van de sage en wijst op een aantal karakteristieke elementen daarvan, waarmee bij het onderzoek rekening dient te worden gehouden. Een dergelijk onderzoek zou met een computer moeten worden uitgevoerd en van betekenis zijn voor het opstellen van een typologie.

Soudière Martin De la. *Les testaments et actes de dernière volonté à la fin du Moyen Age.* — Ethnologie française 5 numéro unique (1975) p. 57–80.

Op grond van testamenten uit verschillende delen van Frankrijk stelt de auteur vast dat in de testamenten uit de periode tussen de 12e en de 15e eeuw de bekommernis om het eigen heil en lichaam na de dood allengs groter wordt.

Stam, Edward. *De muzikale notities op het handschrift van Pieter Potter.* — De nieuwe taalgids 70 nr. 1 (1977) p. 42–47; muz.

Aansluitend aan het artikel van B. Overmaat (zie hiervoor) geeft Stam een reconstructie van de problematische muzieknotatie bij het lied van Pieter Potter. Het gaat hier om een muzikale stenografie die vrijwel gelijk is aan de zgn. streepjesnotatie in het hs. Gruuthuse. Stams interpretatie van het ritme is dan ook van groot belang voor de lopende discussie rondom de melodieën van dat handschrift. Of zijn uiteenzetting voor elke neerlandicus begrijpelijk is, is echter de vraag.

Steinbeck, Wolfram. *The use of computers in the analysis of German folksongs.* Computers and the humanities 10 nr. 5 (1976) p. 287–296; 2 fig.

Steinbeck verbaast zich erover dat in Duitsland geen gebruik wordt gemaakt van de computer bij het systematiseren en analyseren van volksliedmelodieën. Wie zijn artikel heeft gelezen, zal zich daar echter in het geheel niet over verbazen. De beschreven computermethode lijkt nl. aan dezelfde beperkingen onderhevig te zijn als het systeem waartegen de auteur zich afzet: de melodieënkatalogus van het Deutsches Volksliedarchiv in Freiburg. Ontegenzeggelijk kan de computer diensten bewijzen bij het toegankelijk maken van zo omvangrijk materiaal als het volkslied. Maar het moet niet worden voorgesteld alsof muzikaal analyseren voortaan machinaal kan plaatsvinden. Of om de woorden van een geliefd volksredenaar aan te halen: 'De Russen hebben een antiraketraketsysteem ontwikkeld, daar kunnen ze een vlieg in de ruimte mee raken. En wij maar modderen met van die dingen met lijm eraan'. — F.H.M.

Strömbäck, Dag. *The concept of the soul in Nordic tradition.* — Arv 31 (1975) p. 5–22.

Strömbäck geeft uit de saga's en uit meer recente Scandinavische volksverhalen voorbeelden van het geloof dat sommige mensen een zo sterke persoonlijkheid hebben dat hun ziel uit hun lichaam kan treden en hen vooruit kan gaan. Degene naar wie zij onderweg zijn merkt dat aan bepaalde voortekenen of hoort hen enige tijd tevoren komen. In andere verhalen wordt dit vermogen om buiten zichzelf te treden bewust of onbewust gebruikt om kwaad aan te richten. Soms neemt de ziel daarbij een eigen vorm aan, waarin ze er op uit trekt om kwaad te doen, terwijl de eigenaar

ligt te slapen. De bijeengebrachte voorbeelden zijn ook voor ons land van belang omdat ze een groot aantal voorloop-, nachtmerrie-, heksen- en voortekenverhalen onder éénzelfde noemer brengen.

Thuillier, Guy. *Pour une histoire du temps en Nivernais au XIXe siècle.* – *Ethnologie française* 6 nr. 2 (1976) p. 149–162.

Werd tot in het midden van de 19e eeuw het dagelijks leven van het grootste deel van de bevolking ingedeeld volgens de zonnestand, de seizoenen, de feesten, langzamerhand kwam hierin verandering. De gevolgen van het in zwang komen van horloges (vanaf 1860–1865) en openbare klokken (vanaf 1860–1870) en het invoeren van betere verlichting, waardoor meer uren van de dag benut konden worden, zijn geleidelijk ook voelbaar geworden op het platteland.

Tibau, G. *Zestig Vlaamse weerspreuken onder de loep van de statistiek.* – *Volkskunde* 78 nr. 1 (1977) p. 33–59.

Vervolg op een eerder verschenen artikel waarin de principes van het onderzoek naar de weerspreuken uiteen werden gezet. In het kort komt het erop neer dat aan 1360 mensen, onderverdeeld naar woonplaats, leeftijd en beroep werd gevraagd welke van de 60 hen voorgelegde weerspreuken zij kenden en of zij geloofden dat zij juist waren. De verkregen antwoorden worden in dit artikel in percentages in twee tabellen gepubliceerd. De verschillen tussen de verschillende groepen zijn niet verrassend.

Top, S. *Het tragische visserslied als communicatiemiddel.* – *Volkskunde* 77 nr. 3/4 (1976) p. 257–285.

Top onderzoekt een zestal liederen die, merendeels op larmoyante toon, het gevaarlijke vissersbedrijf behandelen, de schrikkelijke stormramp, het treurig lot der talrijke achterblijvende vissersweduwen en -wezen enz. Hij analyseert ze vanuit verschillende gezichtspunten: literair, thematisch-motivisch, sociaal. Het communicatieve aspect dat de (modieuze) vlag van het artikel vormt, komt echter niet of nauwelijks uit de verf. Het stuk is geschreven in een kanseltaal die nauwelijks minder barok is dan de onderhavige liederen. In *Volkskunde* 78 nr. 1 (1977) p. 71–72 geeft S.J. van der Molen een aanvulling en correctie op Tops artikel. – F.H.M.

Viaene, A. *Watertoernooien op Vlaamse rivieren.* – *Biekorf* 77 nr. 1–2 (1977) p. 5–12.

De auteur stelt, in tegenstelling tot Hugenholtz (*Ridderkrijg en burgervrede*, Haarlem 1959), dat ook de burgers zich bezighouden met steekspelen. Deze steekspelen vinden plaats op sleden en op het water, en groeien uit tot een volksvermaak. Beschrijving van het watertoernooi en de oorspronkelijke uitvoerders. Chronologisch overzicht van watertoernooien in Gent, Brugge, Kortrijk enz. De watersteekspelen nu.

Voigt, Vilmos. *Aspects of the examination of acculturation in Hungarian folk culture.* — Acta ethnographica 24 nr. 3-4 (1975) p. 295-330.

Het akkulturatie-proces van de plattelandsbevolking in de afgelopen honderd jaar is beïnvloed door een aantal factoren. Tot deze factoren behoren de rol van de verstedelijking; de rol van de boeren; het onderwijs, waarbij men speciale aandacht besteedt voor de zigeuners, als één van de nationale minderheden; de massa-media (de invloed van radio en televisie, het boek); de vrijetijdsbesteding (met daarbij de positie van de verschillende kerkgenootschappen, de viering van kerkelijke en wereldlijke feestdagen, jaarmarkten, kermissen, kroegen, toerisme en reizen, vormen van amusement als b.v. film en theater); de amateuristische kunstenaars.

Vries, S.A. de. *Anies.* — Medewerkerscontact Drents woordenboek (1976) p. 21-25.

Het gebruik van anijsmelk in Drente: als medicijn tegen verkoudheid, kou en griep; als traditionele drank na het aardappelrooien; in de diergeneeskunde; als drank voor mensen die geen alcohol gebruikten; als kinderdrank met nieuwjaar; in banket (m.n. in nieuwjaarskoeken); in 'hete bliksem' (stampot).

Vuyst, J. De. *Varianten van een volkslied.* — Volkskunde 77 nr. 3/4 (1976) p. 286-292.

Negen versies van het lied *Den Requiem* ('t Was op enen donderdagavond), met opgave van plaats en jaar van optekening en van de naam van de zegspersoon.

Wauters, E. *Vijftig jaar volksdansbeweging in Vlaanderen.* — Ons Heem 30 nr. 5 (1976) p. 165-171; 5 foto's.

De volksdansbeweging in Vlaanderen is, onder invloed van soortgelijke bewegingen in Duitsland en Engeland, pas goed op gang gekomen vanuit het Algemeen Vlaamsch Studentenverbond en later georganiseerd in het Vlaamsch Instituut voor Volksdans en Volksmuziek (VIVO, gesticht in 1935). In 1938 wordt daarnaast de Volksdanscentrale voor Vlaanderen opgericht die in tegenstelling tot het VIVO ook put uit materiaal van buiten de grenzen en zich uitsluitend op de dans richt. Eveneens wordt aandacht besteed aan pedagogische aspecten. De activiteiten gedurende de oorlogsjaren kregen een besloten karakter als gevolg van de zgn. a-politieke opstelling van de volksdansorganisaties.

Na '45 neemt de belangstelling nog steeds sterk toe, wat leidt tot de oprichting van talrijke nieuwe groepen en centrale organisaties. De afgelopen jaren gaat een deel hiervan meer de kant uit van de demonstraties en festivals. Wat dit laatste betreft pleit de auteur voor volks- en wijkfeesten met activiteiten op het gebied van zang, dans en spel die zich meer 'midden onze volksgemeenschap' afspelen.

Weyns, Jozef. (†) *Twee bruiloften uit de oude tijd.* — Noordgouw 16 nr. 4 (1976) p. 177-198; 18 ill.

Voor de interpretatie van enkele details op het anonieme, 15e-eeuwse schilderij *De bruiloft van Cana* en op de *Boerenbruiloft* (1567) van Pieter Bruegel de Oude heeft Weyns de betreffende details vergeleken met andere schilderijen van bruiloftsvoorstellingen. Bruid en bruidegom blijken in die tijd niet naast elkaar te zitten; de bruidegom houdt zich meestal op in de buurt van de drankuitreiking, terwijl de

bruid vaak onder een bandkroon en (afhankelijk van haar welstand) voor een rijk behang of een eenvoudig wandkleed zit; ze draagt een bruidskroon of een bandkroon. Op *De bruiloftsoptocht naar de dorpskerk* (ca. 1565) van P. Bruegel de Oude dragen bruid en bruidegom ieder een kroontje, hetgeen de aanwezigheid van twee opgehangen bruidskronen op de *Boerenbruiloft* zou kunnen verklaren. Tenslotte wordt nog ingegaan op het op de schilderijen afgebeelde huisraad.

Widdowson, J.D.A. *Some folktales and legends from northern England*. — Lore and language 2 nr. 4 (1976) p. 8–23.

Na een zeer beknopte geschiedenis van het volksverhaalonderzoek in Engeland is de auteur van mening dat bij het voortzetten daarvan men niet op veel nieuwe motieven zal stuiten maar wel op veel varianten. Het idee dat er in de moderne maatschappij geen plaats meer zou zijn voor volksverhalen spreekt hij tegen. Het artikel bevat 17 recent opgenomen teksten uit Oost-Yorkshire uit de periode 1959–1963.

Wildhaber, Robert. *AaTh 958 'Der Hilferuf des Hirten'*. — Fabula 16 nr. 3/4 (1975) p. 233–256.

Wildhaber analyseert de Europese versies van het verhaal over de door rovers of door vijandige bureu overvallen jonge herder(in), die op de herdershoorn blaast om hulp in te roepen (ATh 958). Hij onderscheidt drie groepen: een Noordepese, een Zwitserse en een Zuidpese groep, waarvan de Noordepese groep het meest oorspronkelijk en de Zuidpese het jongst zou zijn.

Wilson, William A. *The Kalevala and Finnish politics*. — Journal of the Folklore Institute 12 nr. 2–3 (1975) p. 131–155.

In het artikel wordt aangetoond hoe het Finse nationale epos, de *Kalevala*, bindende faktor in de strijd om kulturele en politieke onafhankelijkheid van het land, in de jaren daarna steeds meer gebruikt is voor de rechtvaardiging van de politieke doelstellingen van zowel rechts als links.

IJsseldijk, W.E.P. van. *Oude boerderijen in de Bevelanden*. — Hist. Jb. v. Zuid- en Noord-Beveland 2 (1976) p. 64–74; 11 ill., 1 tek.

Korte beschrijving van de landbouwschuur, het woonhuis en de bakkeet, tegels en tegelwanden in het woonhuis, bodemonderzoek rond de boerderij.

IJzereef, Gerard F. *A medieval jaw-sledge from Dordrecht*. — Berichten van de R.O.B. 24 (1974) p. 181–184; 6 ill. ('s-Gravenhage 1976, Staatsuitgeverij).

Over het gebruik van dierkaken als onderstel van ijssleden (bodenvondsten o.a. te Dordrecht, afbeeldingen bij Pieter Bruegel de Oude, Hendrik Avercamp enz.). Volgens de schrijver moeten de ouderwetse houten sleden gemaakt zijn naar het model van deze kaaksleden.